

An analysis of palm turning ceremony and its role in the prosperity of religious tourism in Yazd Review

Zahra Shafiee

Abstract

Religious tourism is a spiritual type of tourism that has been able to attract the attention of societies in the present age. Many potentials and capabilities of religious tourism are still unknown to tourists, so the introduction and recognition of this palm-turning that is held in Tasua and Ashura in Yazd seems necessary. This research uses a descriptive method to study and introduce palm-turning and its effects on the prosperity of religious tourism in Shahrizad. The method of data collection is documentary and field studies. The purpose of this article is to examine the prosperity and expansion of religious tourism in Yazd. The results of this research show that the development of Tasua and Ashura in Yazd can be effective in the prosperity of religious tourism in the region.

Keywords: ceremony, palm turning, Religious Tourism

تحلیلی بر آیین نخل گردانی و نقش آن بر رونق گردشگری مذهبی شهر یزد

زهرا شفیی^۱

پذیرش: ۱۳۹۹/۰۵/۱۰

دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۲۶

چکیده

گردشگری مذهبی، نوع معنوی از گونه‌های گردشگری می‌باشد که توانسته در عصر حاضر توجه جوامع را بیش از پیش به خود معطوف سازد. انجام مراسم مذهبی و مناسک در شهر یزد همانند فضاهای کویری متمایز از اشکال مرسوم در سایر نقاط کشور است. شهر یزد با توجه به پتانسیل‌ها و قابلیت‌های فراوان گردشگری مذهبی همچنان برای گردشگران نا آشنا است. لذا معرفی و شناخت آیین نخل گردانی که در تاسوعا و عاشورا در یزد برگزار می‌شود، ضروری به نظر می‌رسد. این پژوهش با استفاده از روش توصیفی به بررسی و معرفی آیین نخل گردانی بر رونق گردشگری مذهبی در شهر یزد می‌پردازد. روش گردآوری اطلاعات به صورت مطالعات اسنادی و میدانی است. هدف این مقاله رونق و گسترش گردشگری مذهبی شهر یزد است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد آیین نخل گردانی تاسوعا و عاشورا در شهر یزد می‌تواند در رونق گردشگری مذهبی منطقه مؤثر واقع شود.

واژگان کلیدی: آیین نخل گردانی، گردشگری مذهبی.

دین و مذهب به عنوان بخشی از فرهنگ و میراث معنوی نقش مهمی در پیدایش مراسم و آیین‌های فرهنگی بر عهده دارند (هادیانی و همکاران، ۱۳۹۲). رسوم و آیین‌هایی که در کشور ما برپا می‌شود، متنوع و گوناگون است. برخی از این آیین‌ها از یاد رفته‌اند و یا در برخی از مناطق به شکل محدود و مختصر اجرا می‌شود. برخی دیگر از گذشته‌های دور آغاز شده و تا روزگار حال ادامه دارد و کمتر کسی است که در این پهنه گسترده و مقدس این رسوم و آیین‌ها را نداند یا ندیده باشد (مؤمنی و همکاران، ۱۳۸۷). امروزه در سراسر دنیا با برپایی آیین‌ها و سنت‌هایی که در ادیان و یا فرهنگ‌های خاص خود دارند، به جذب هزاران نفر گردشگر از تمامی نقاط جهان می‌پردازند و این در حالی است که کشور ما آیین‌ها و مراسم متنوعی دارد که در طول سال و به مناسبت‌های خاص برپا می‌شود و بیننده‌ای جز خودمان ناظر آن نیست و همین مسئله باعث می‌شود که توسعه و رونق اقتصادی خاصی را به همراه نداشته باشد. استفاده از تحقیقات محققان در این زمینه و داشتن برنامه‌ریزی دقیق و صحیح برای معرفی این آیین‌ها و مراسم‌ها که جلوه‌هایی از جاذبه‌های گردشگری مذهبی - معنوی و فرهنگی‌اند موجبات رونق گردشگری داخلی و خارجی را در این زمینه فراهم می‌آورد (تقوایی و همکاران، ۱۳۸۹).

در کشور عزیزمان ایران مراسم‌های مذهبی - معنوی زیبایی همچون مراسم قالی‌شوینان مشهد اردهال در کاشان و نخل‌گردانی در استان یزد و هفت منبر در شهر بیرجند و یا مراسمی که در آن از تنه درخت کهنسالی در روستای زرآباد در قزوین در روز عاشورا خون روان می‌شود، در ایام محرم (تاسوعا و عاشورا) و ماه صفر دیده می‌شود. این مراسم و آیین‌ها تنها نمونه کوچکی از مراسم‌هایی است که در گوشه گوشه‌ی کشور ایران به اجرا در می‌آید. این مراسم‌ها گوشه‌هایی از تاریخ و فرهنگ ایران اسلامی که نشانگر ایمان و عشق مردمان آن به معنویت است. در این پژوهش که به صورت توصیفی و کتابخانه‌ای انجام شده است، سعی بر این است که به معرفی یکی از آیین‌های معنوی - مذهبی استان یزد یعنی، نخل‌گردانی در ایام محرم (تاسوعا و عاشورا) پردازیم.

پیشینه پژوهش

در زمینه آیین‌ها و مراسم‌های معنوی و مذهبی تحقیقاتی صورت گرفته، اما این تحقیقات کافی و جامع نیست و در این زمینه تلاش‌های بیشتری برای معرفی آیین‌ها و مراسم معنوی متنوعی که در کشورمان وجود دارد، مورد نیاز است. در جدول زیر به برخی از پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه، اشاره می‌شود.

نام محقق	موضوع پژوهش	مکان پژوهش	نتایج به دست آمده از پژوهش
جعفر آهنگران و اسدالله زارعی (۹۵-۱۳۹۴)	فرهنگ زیارت، میراث گردشگری و معنویت (بقاع متبرکه ایران)	ایران	اشاعه آیین‌ها و مراسمی که در طی قرن‌ها خودجوش به اجرا درآمده و معرفی آن‌ها به نسل جوان کشور جهت حفظ و اعتلای این فرهنگ در جامعه.
مریم مزروعی و فرشته امینی سعد (۱۳۹۴)	معرفی میراث معنوی هفت منبر شهر بیرجند در متن برگزاری رسوم ماه محرم	بیرجند	اهمیت دادن و ثبت این آیین و مراسم‌ها در فهرست ملی میراث معنوی کشور. توجه به بناهای مذهبی که در معماری ایرانی وجود دارند و کانون برپایی این مراسم‌ها هستند.
احمد اسدی و رحیم توسلیان (۱۳۹۵)	بررسی عوامل مؤثر در جذب گردشگران به مراسم مذهبی از طریق بخش‌بندی	زنجان	عزاداری ماه محرم یکی از مهمترین جاذبه‌های گردشگری مذهبی شهر زنجان توانایی جذب گردشگر و معرفی سایر جاذبه‌های شهر زنجان را دارد.

اهداف پژوهش

- رشد اقتصادی که در نتیجه توجه به این صنعت حاصل می‌شود.
- نهادینه کردن توریسم مذهبی.
- معرفی آیین تاسوعا و عاشورا در یزد.
- نگاهی به گردشگری مذهبی و مراسم آن.
- راهکارهای مناسب در جهت توسعه گردشگری مذهبی.
- نقش آیین‌های مذهبی در رشد و گسترش گردشگری.
- بررسی نقش آیین تاسوعا و عاشورا در توسعه یزد.

مبانی نظری

۱۱۲

سال دوم، شماره ۶
تابستان ۱۳۹۹

تحلیلی بر آیین نخل‌گردانی و نقش آن بر رونق گردشگری مذهبی شهر یزد

آیین توافقی دسته جمعی یا شکل اجتماعی رفتاری با سطح بالایی از شدت، اشتیاق و احساسات است که این ویژگی‌ها می‌تواند به دلیل عملکرد آن به‌عنوان رابط میان امر مقدس و نامقدس باشد (کانکارا و همکاران، ۱۹۹۲). در ایران با ظهور اسلام و حادث شدن واقعه کربلا و با توجه به عشق فراوان ایرانیان به ایلام و اهل بیت علیهم‌السلام، ایرانیان برای عزای سالار شهیدان مراسم متعددی را برگزار نمودند که از مهمترین آن‌ها آیین نمایشی عاشورا به شکل‌های مختلفی است (رضایی و همکاران، ۱۳۹۳). شهر یزد یکی از شهرهای ایران است که در آن همه ساله آیین عاشورا و تاسوعا باشکوه و عظمت بیشتری برگزار می‌شود. یکی از مهمترین این مراسم‌ها، آیین نخل‌گردانی است که هر سال در شهرستان‌های استان یزد مانند: میبد، اردکان، تفت و روستاها و آبادی‌های اطراف و همچنین حسینیه‌های مشهور، باشکوه‌تر از دوران گذشته برگزار می‌شود. در یزد، نخل را به شکل تابوت سید الشهداء (ع) یا نمادی از یکی از شهدای کربلا در می‌آورند. نخلی از جنس چوب و به شکل برگ درخت یا سرو که هیچ شباهتی به درخت نخل ندارد، اما به این نام خوانده می‌شود. آیین‌های سنتی عزاداری ماه محرم که مهمترین آنها نخل‌برداری است همه ساله به صورت باشکوه در استان یزد برگزار می‌شود^۱. در تاسوعا و عاشورا مردم با لباس‌های سیاه به مساجد وارد می‌شوند. کسانی که سید هستند شال سبز به کمر می‌بندند و افراد عادی شال کرم و با برهنه کردن پا، زیر تنه نخل می‌آیند و چاوش‌خوان‌ها شروع به مداحی می‌کنند و یک پرچم سیاه نیز در بالاترین نقطه نخل نصب می‌شود. سپس کسانی که زیر نخل را گرفته‌اند، با ذکرهای مختلف نخل را بلند می‌کنند^۲. در برخی تکیه‌ها، آینه‌ای که نماد سپر و تجلی خداوند است، روی علم قرار می‌گیرد. گاهی نیز شمع یا چراغ دستی بر بدنه نخل می‌بندند و با بلند کردن تنه نخل در برخی مکان‌ها، سه بار و در برخی دیگر هفت بار نخل را دور حسینیه می‌چرخانند. از آنجا که نخل نماد تابوت امام حسین (ع) است، در اطراف نخل، ۷۲ کنگره قرار داده می‌شود. در واقع، هر چیزی که روی نخل است یادآور یک روز سختی است که بر امام

1- <http://ichto.ir>

2- <http://ichto.ir>

حسین(ع) و یارانش گذشته است. همچنین، یزدی‌ها در روز تاسوعا و عاشورا با حرکت دسته‌جات عزاداری، از محلهٔ حسینی‌ها به سمت امامزاده‌ها و مسجد جامع کبیر یزد در یک محل، به صورت واحد، تجمع کرده و به شکل باشکوه و منسجمی عزاداری می‌کنند.

نخل گردانی

مراسم نخل برداری از ویژگی‌های منحصر به فرد از میان مراسم‌های ویژه محرم و عزاداری در یزد محسوب می‌شود که این مراسم، با همکاری و همدلی، در تمام مراحل مراسم، از کمک مالی گرفته تا کمک کردن در تزئین و علم کردن و حمل آن در روز عاشورا و ... برگزار می‌شود. این مراسم از دیرباز نزد یزدی‌ها مرسوم بوده است و جذآبیتی خاص دارد. «نخل» به عنوان تابوت امام حسین (ع) شناخته می‌شود که چوب بستی عظیم به شکل برگ درخت است، اما شباهتی به برگ درخت خرما ندارد. در ایام محرم نخل را با پارچه سرتاسر سیاهپوش می‌کنند و از آن صدها شمشیر، قمه و خنجر برهنه آویزان می‌کنند. این نخل تزئینات دیگری نظیر آینه، میوه، پولک‌های مختلف، منگوله‌های تزئینی و دستمال‌های ابریشمی رنگی نیز دارد که در دو طرف نخل بسته می‌شود (<http://ichto.ir>).

گردشگری مذهبی

۱۱۴

سال دوم، شماره ۶
تابستان ۱۳۹۹

تحلیلی بر آیین نخل‌گردانی و نقش آن بر رونق گردشگری مذهبی شهر بیزد

گردشگران مذهبی، گردشگران فرهنگی هستند که برای زیارت اماکن، آثار و یادمان‌های مذهبی، آیین و مناسبات فرهنگی و مذهبی به مکان‌ها و مراکز مذهبی جهان سفر می‌کنند. گردشگری مذهبی که ریشه در باورها و اعتقادات دینی و مذهبی دارد، به مفهوم تخصصی خود، فراتر از وابستگی به زمان و اوقات فراقت، عامل مهم جغرافیایی انسانی در شکل‌گیری مسافرت، ایجاد تمرکز و چشم‌انداز فرهنگی است (تقوایی و همکاران، ۱۳۸۹). گردشگری مذهبی امروزه، در راستای کسب درآمد و همچنین جهت حفظ میراث فرهنگی مورد توجه کشورهای مختلف قرار گرفته است. در بعد داخلی توسعه گردشگری مذهبی می‌تواند در راستای توسعه منطقه‌ای، افزایش اشتغال و در بعد ملی افزایش درآمد و حفظ میراث فرهنگی را به دنبال داشته باشد.

از دیدگاه محققان عوامل مختلفی در انجام گردشگری مذهبی توسط مردم مؤثر است که از مهمترین آن‌ها می‌توان به کسب تجربه معنوی اشاره کرد (اولسن، ۲۰۰۶). در واقع، در گردشگری مذهبی، باورهای دینی به عنوان هدف اصلی فعالیت گردشگری شناخته می‌شود (زهانگ و همکاران، ۲۰۰۷). گردشگران مذهبی، دیدار کنندگانی هستند که در مراسم و زیارت قبور پیامبران، امامان و رهبران دینی - مذهبی، فعالیت‌های مذهبی و نظیر اینها شرکت می‌جویند و نیز از دیگر مکان‌های گردشگری هم دیدن می‌کنند. در واقع گردشگران مذهبی، همزمان با انگیزه‌های مذهبی اولیه، انگیزه‌های دیگری که ممکن است برای انواع گردشگری عادی باشد، در هم می‌آمیزد و اهداف سفر آنها چند منظوره و چند نقشی یا چند کارکردی با اولویت مذهبی است (سقای، ۱۳۹۰).

یکی از قدیمی‌ترین انواع گردشگری در تاریخ نیز گردشگری مذهبی است. در هر دین و مذهبی مکان یا شخصیت مقدّسی تعریف شده و مردم برای دیدن و زیارت آن مسافت و مسیری را طی می‌کنند. گردشگری مذهبی وسیله‌ای است که افراد را با مذاهب و فرهنگ‌های متفاوت به یکدیگر پیوند می‌دهد و به آنها کمک می‌کند تا همدیگر را با وجود تنش‌های سیاسی و اجتماعی، بهتر درک کنند. از نظر سازمان جهانی جهانگردی، مذهب به عنوان یکی از اصلی‌ترین انگیزه‌های سفر شناخته شده است. صاحب‌نظران صنعت

گردشگری بر این باورند که به لحاظ موقعیت فرهنگی - مذهبی خاص ایران در میان کشورهای دیگر، گردشگری مذهبی در کشور ما، جای رشد و توسعه بیشتری دارد. با این وجود گردشگری مذهبی در ایران با وجود ۸۹۱۹ هزار مکان مذهبی مقدس، هنوز فاقد ساماندهی تخصصی و متمرکز بوده و این وضعیت نابسامان حتی در شهرهای مهمی همچون مشهد و قم نیز دیده می‌شود (سقایی، ۱۳۹۲).

اثرات گردشگری مذهبی

گردشگری مذهبی به عنوان یکی از راهکارهای بسط توسعه و تبادل فرهنگی و تعامل اجتماعی میان اقوام و ملت‌ها امروزه آثار و برکات زیادی را برای هر جامعه‌ای می‌تواند داشته باشد که با برنامه‌ریزی صحیح باید آثار مثبت آن تقویت و از پیامدهای منفی آن با ارائه تمهیدات و برنامه‌ریزی‌های متنوع فرهنگی و اجتماعی به صورت مداوم و مستمر جلوگیری نمود. در جدول زیر به اختصار به آثار مهم گردشگری - مذهبی اشاره شده است (آقاجانی و همکاران، ۱۳۹۴).

اثر اقتصادی	جنبه +	جنبه -
	افزایش درآمد	تورم
	ایجاد فرصت شغلی	تولید کالایی
	به‌کارگیری توان موجود محلی	توسعه نامتعادل
	جلب سرمایه خارجی	توسعه بخش خدمات و تحلیل
	تحرك سرمایه مالی	افزایش قیمت زمین و تغییر کاربری در منطقه

اثر فرهنگی اجتماعی و محیطی	جنبه +	جنبه -
	زنده نگه داشتن آیین‌های مذهبی	ناسازگاری با ارزش‌های مردم
	تعامل فرهنگی و گسترش تبادلات فرهنگی	القاء حس عقب‌ماندگی فرهنگی و مالی به ساکنین
	احساس افتخار از داشته‌های فرهنگی خودی	تخریب یادمان‌های باستانی
	کمک به پاسداشت و حفظ میراث فرهنگی با برنامه‌ریزی درست	

روش پژوهش

این تحقیق از روش توصیفی و تحلیلی و نیز اسنادی - کتابخانه‌ای صورت گرفته است. ابتدا مطالعات اکتشافی از اسناد تاریخی، منابع آماری، نقشه و ... انجام گرفته و سپس با مطالعات اسنادی راجع به موضوع مورد بحث و مطالعه، فرایند تحقیق تکمیل شده است.

موقعیت شهر یزد در استان یزد: نگارنده

معرفی شهر یزد

استان یزد با پهنه‌ای حدود ۷۴۲۱۴ کیلومترمربع و در کناره کویر نمک در مرکز ایران در ۲۹ درجه و ۵۲ دقیقه؛ تا ۳۳ درجه و ۲۷ دقیقه پهنای شمالی و ۵۲ درجه و ۵۵ دقیقه؛ تا ۵۶ درجه و ۲۷ دقیقه در ازای خاوری نسبت به مدار گرینویچ قرار دارد. این استان از شمال و باختر به استان اصفهان، از شمال شرقی به استان خراسان و از شرق به استان کرمان و خراسان و از جنوب غربی به استان فارس و از جنوب شرقی کرمان محدود است (مهندسین مشاور، ۱۳۸۶). در این شهر مراسم تاسوعا و عاشورا همراه با شور و حال خاصی برگزار می‌شود.

نتیجه‌گیری

شهر یزد به عنوان یکی از مهمترین مناطق گردشگری مذهبی کشور، می‌تواند در ایام ماه محرم و صفر، پذیرای گردشگران داخلی و خارجی باشد. براساس مطالعات انجام شده

می‌توان نتیجه گرفت با توجه به خاص بودن و باشکوه بودن آیین و مراسم تاسوعا و عاشورا (نخل‌برداری، چاووش‌خوانی، تعزیه‌خوانی و ...) می‌تواند در توسعه گردشگری مذهبی یزد مؤثر باشد. لذا با برنامه‌ریزی و مدیریت درست و سرمایه‌گذاری مناسب می‌توان از طریق آن‌ها، جایگاه مناسبی را از لحاظ جذب گردشگر در ایران و حتی در دنیا کسب کرد.

گردشگری مذهبی به‌عنوان یکی از انواع گردشگری، آرامش و آسایش روانی را برای گردشگران فراهم می‌آورد و موجب شناساندن و نشر فرهنگ دینی، مذهبی و معنوی کشور می‌شود و شهر دارای این نوع جاذبه‌ها می‌گردد.

به منظور ارتقاء گردشگری مذهبی (محرم) پیشنهاداتی ارائه می‌گردد:

- معرفی و شناساندن آیین‌ها و مراسم معنوی - مذهبی می‌تواند یکی از راه‌های رونق گردشگری مذهبی - معنوی در کشور به خصوص استان یزد باشد. استان یزد با ثبت ۲۱ آیین مربوط به ماه محرم در فهرست میراث معنوی، پتانسیل ویژه‌ای در زمینه جذب گردشگری مذهبی (محرم) دارد. به همین جهت یزد را حسینیه ایران و دارالعباده نامیده‌اند.
- به کارگیری نیروهای متخصص گردشگری مذهبی برای هدایت گردشگران.
- اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌هایی در جهت معرفی بیشتر و بهتر آیین نخل‌گردانی برای جذب بیشتر گردشگران مذهبی به یزد جهت ایجاد اشتغال و درآمد.
- و تبلیغ پوشش گستره مراسم، در شبکه‌های بین‌المللی برای جذب گردشگران خارجی که موجبات رونق بیشتر اقتصاد در استان یزد را فراهم می‌آورد.
- راه‌اندازی دفاتر گردشگری مذهبی در کانون‌های مساجد.
- تأسیس آژانس‌های تخصصی ویژه گردشگری مذهبی.
- انتشار دائمی کتاب‌ها، مقالات، کاتالوگ‌ها از جاذبه‌های گردشگری مذهبی، تهیه نقشه‌های توریستی و بروشورهای حاوی اطلاعات مورد نیاز گردشگران.
- برگزاری هفته‌های فرهنگی مذهبی یزد در کشورهای خارجی.
- اطلاع‌رسانی و تبلیغات در سطح ملی و بین‌المللی (برگزاری کنفرانس‌ها و نمایشگاه‌ها

و جشنواره‌های فرهنگی و هنری در راستای معرفی آیین تاسوعا و عاشورا در خارج از شهرستان).

- معرفی شکوه و خاص بودن آیین تاسوعا و عاشورا در یزد از طریق رسانه‌ها.
- ایجاد تور گردشگری مذهبی (تاسوعا و عاشورا) در یزد.

منابع و مآخذ

- اسدی، احمد و توسلیان، رحیم (۱۳۹۵). «بررسی عوامل مؤثر در جذب گردشگران به مراسم مذهبی از طریق بخش‌بندی»؛ (مطالعه موردی: مراسم محرم شهر زنجان)، فصلنامه اندیشه‌های جغرافیایی، ۸ (۱۵): ۳۵-۴۸.
- آقاجانی، معصومه و فراهانی‌فرد، سعید (۱۳۹۴). «توسعه گردشگری مذهبی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: ایران)»، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، ۳ (۹): ۴۳-۶۶.
- آهنگران، جعفر و زارعی، اسدالله (۱۳۹۵-۱۳۹۴). «فرهنگ زیارت، میراث گردشگری و معنویت بقاع متبرکه ایران»، مجموعه مقالات نخستین کنفرانس بین‌المللی گردشگری و معنویت، تهران، ۶۹-۵۸.
- تقوایی، مسعود و موسوی، سیدعلی (۱۳۸۹). «تحلیلی بر توسعه گردشگری مذهبی»، مجله فضای جغرافیایی، ۱۰ (۲۱): ۲۵-۳۵.
- رضایی‌قلعه، مریم و رمضان، مریم (۱۳۹۳). «تأثیر آیین محرم بر کالبد شهر سنتی در دوره معاصر (مورد مطالعه: شهر آران و بیدگل)»، دو فصلنامه پژوهش‌های منظر شهر، ۱ (۲): ۵۴-۶۷.
- سقایی، محسن (۱۳۹۰-۱۳۹۲). «تحلیلی بر تأثیر صنعت حمل و نقل هوایی بر توسعه گردشگری مذهبی مورد مطالعه: فرودگاه مشهد»، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۲۸ (۳): ۴۶-۳۸.
- مزروعی، مریم و امینی‌سعد، فرشته (۱۳۹۴). «معرفی میراث معنوی هفت منبر شهر بیرجند در متن برگزاری رسوم ماه محرم»، اولین کنفرانس بین‌المللی هنر، صنایع دستی و گردشگری، شیراز: مؤسسه عالی علوم و فناوری خوارزمی، ۹۰-۷۵.
- مؤمنی، مصطفی، صرافی، ظفر، قاسمی خوزانی، محمد (۱۳۸۷)، ساختار و کارکرد گردشگری مذهبی - فرهنگی و ضرورت مدیریت یکپارچه در کلان شهر مشهد؛ فصلنامه جغرافیا و توسعه، دوره ۶، شماره ۱۱: ۳۸-۱۱.

- هادیانی، زهره؛ یاری، منیر و سبزی، برزو (۱۳۹۲). «بررسی تعزیه به عنوان یکی از بتانسیل‌های گردشگری مذهبی با بهره‌گیری از تکنیک SWOT»، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۱۷(۴۵): ۲۸۱-۲۵۱.

-Olsen, D. (2006). Management issues for religious heritage attractions. In D. Timothy & D. Olsen (Eds.), *Tourism, religion and spiritual journeys* (pp. 104-120). Abingdon: Routledge.

-Kanekar, A., Arati, K. (1992). *Celebration of place; Processional Rituals and Urban Form*, Massachusetts Institute of Technology, Department of Architecture.

-Zhang, M., Huang, L., Wang, JH., Liu, J., Jie, YG and, Lai, X. (2007), *Religious Tourism and Culture Pilgrimage: A Chinese Perspective*: CAB International.

۱۲۰

سال دوم، شماره ۶
تابستان ۱۳۹۹

تحليلي بر آيين نخل گر داني و نقش آن بر رونق گردشگري مذهبي شهر يزد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی